

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሐጎስ ወልዱ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሲ መሐመድ

አመልካች፡- ጌታሁን አበበ ቦጋለ - ጠበቃ ገመዳ ጎንፋ - ቀረበ።

ተጠሪ፡- ሐሰን ገአስ ሁመድ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ውልን መነሻ በማድረግ የተጠየቀውን የገንዘብ ክፍያ ክርክር የሚመለከት ነው። ክርክሩ የተጀመረው በአፋር ብ/ክ/መ/ በዞን አንድ /የአውሲረሲ/ ከፍተኛ ፍ/ቤት ሲሆን፣ ከሣሽ የነበረው ተጠሪ ነው። ተጠሪው በመልካች ላይ ክስ የመሠረተው የክርስ ምድር ቁፋሮ ሥራ በጋራ ለመሥራት ውል የተዋዋልን ሲሆን፣ ተከሣሽ /የአሁን አመልካች/ ሥራውን መጀመር ሲገባው ይህን አላደረገም። በመሆኑም ውሉን በማፍረሱ ግዴታ የገባበት ብር 200.000 /ሁለት መቶ ሺህ ብር/ እንዲከፈለኝ ይወስንልኝ በማለት ነው። ክሱ የቀረበለት ፍ/ቤት የሁለቱን ወገኖች ክርክር ከሰማ በኋላ፣ ውሉ በስህተት የተደረገ ነው። ስህተቱም የሁለቱ ወገኖች ነው። ከዚህ የተነሣም የክልሉ የፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ቢሮ ውሉን ሰርዞአል የሚሉትን ምክንያቶች በመስጠት ክሱን ውድቅ አድርጎአል። በሌላ በኩል ደግሞ ተጠሪ ውሣኔውን በመቃወም ለክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ በማቅረቡ ክርክሩ በድጋሚ የተሠማ ሲሆን፣ በመጨረሻም ፍ/ቤቱ በከፍተኛው ፍ/ቤት የተሰጠውን ውሣኔ በመሻር አመልካችን ክስ የቀረበበትን ገንዘብ ለተጠሪ እንዲከፍል ወስኖአል። የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ላይ ነው።

እኛም አመልካች መጋቢት 14 ቀን 2002 ዓ.ም. በባፈው ማመልከቻ ያቀረበውን አቤቱታ መሠረት በማድረግ ተጠሪን አስቀርቦን ክርክሩን ሰምተናል። አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው አመልካች እንደ ውል አፍራሽ በመቁጠር ክስ የቀረበበትን ገንዘብ እንዲከፍል የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ነው። በመሆኑም ይህን ነጥብ በዚህ ረገድ ግራ ቀኝ ወገኖች ካሰሙት ክርክር እና አቤቱታ ከቀረበበት ውሣኔ እና ከሕጉ ጋር አገናዝቦን መርምረናል።

ከሥር ጀምሮ የተደረገውን የግራ ቀኝ ወገኖች ክርክር እና የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡትን ውሣኔ በዝርዝር ተመልክተናል። ክርክሩን በመጀመሪያ ደረጃ የሰማው የአውሲረሲ ከፍተኛ ፍ/ቤት የተጠሪን ክስ ወድቅ ያደረገው ለክሱ መሠረት የተደረገው ውል ተከሣሽን ለማስገደድ የሚችል ሕጋዊ ውል አይደለም እሚል መደምደሚያ ላይ በመድረሱ እንደሆነም ከውሳኔው ይዘት ለመገንዘብ ችለናል።

ተጠሪ የክርስ ምድር ቁፋሮ ከሌሎች ሰዎች ጋር ለመሥራት የሚያስችል ፈቃድ ሳይኖረው ውሉን እንደተዋዋለና በዚህ ምክንያት የክልሉ ፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ቢሮ ውሉ ሕጋዊ ውጤት እንዳይኖረው እንዳደረገው በፍሬ ነገር ረገድ እንደተረጋገጠም ተመልክተናል። ይግባኝን የሰማው የአፋር ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሲሆን ውሉ በፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ቢሮ ስለመሠረዙ ግንዛቤ እንደወሰደ በውሳኔው አመልክቶአል። በከፍተኛው ፍ/ቤትም የተሰጠውን ውሳኔ የሻረውም ውሉ በቢሮው አልተሰረዘም በማለት ሳይሆን፤ ውሉ በክልሉ ፍትሕ ቢሮ ፊት የተደረገ ነው። ተዋዋይ ወገኖችም ወደውና ፈቅደው ያደረጉት ነው። የፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ቢሮው ውሉን የመሠረዘ ሥልጣን የለውም የሚሉትን ምክንያቶች በመስጠት ነው።

በበኩላችን እንደምናየው የክርስ ምድር ቁፋሮ ለማድረግ በቅድሚያ ከሚመለከተው የመንግሥት ተቋም ወይም መሥሪያ ቤት ፈቃድ ሊኖር ይገባል። የመሬት ይዘታ እና በመሬት ውስጥ ያሉት ማዕድናት የመንግሥት እና የሕዝብ ሃብቶች እንደመሆናቸው /የኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ መንግሥት አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ /3/ ይመለከተዋል/ ከመንግሥት በግልጽ የተሰጠ ፈቃድ ሳይኖር የክርስ ምድር ቁፋሮ ለመሥራት ግለሰቦች ቢዋዋሉ ተግባራዊ ሊሆን የሚችል ውል ተዋውለዋል ሊባል አይችልም። የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት ፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ቢሮ በዚህ ረገድ የሚመለከተው አካል አይደለም አልተባለም። በአመልካችና በተጠሪ መካከል ተደርጎ የነበረውን ውል ሰርገላሁ ያለውም በዚህ ምክንያት ማለትም ከቢሮው የተሰጠ ፈቃድ ስለሌለ ነው። በአጠቃላይ በአመልካች እና በተጠሪ መካከል ተደርጎአል የተባለው ውል ተግባራዊ ሊሆን ይችል የነበረው ፈቃዱ ተሰጥቶ ቢሆን ነበር። ውሉ በዚህ ምክንያት ተግባራዊ ሊሆን ካልቻለ ደግሞ ለውሉ አለመተግበር አመልካች ብቻውን ኃላፊ የሚሆንበት ሕጋዊ ምክንያት የለም። በመሆኑም የአፋር ብ/ክ/መ/ጠ/ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት ችለናል።

ው ሣ ኔ

1. በአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት ጠቅላይ ፍ/ቤት በፍ/ይ/መ/ቁ. 1098 ጥር 10 ቀን 2002 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ 348/1/ መሠረት ተሸርአል።
2. በአፋር ብ/ክ/መ/ የዞን አንድ /አውሲረሲ/ ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 1220 የካቲት 11 ቀን 2001 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ ፀንቷል።
ስለዚህም አመልካች ክስ የቀረበበትን ገንዘብ እንዲከፍል አይገደድም ብለናል።
3. ግራ ቀኝ ወገኖች ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ።
መዝገቡ ተዘግቷል፤ ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።